

Guideline – Een collectie open leer materiaal opbouwen

Inleiding

Een collectie is een beschreven set leer materialen. Leer materialen uit een collectie delen één of meer kenmerken. Dit kunnen kenmerken zijn zoals (niet uitputtend) docent, vakgebied, opleiding, curriculum, faculteit, instelling, project, thema. Door een collectie te vormen wordt de samenhang van de leer materialen duidelijk en daarmee wordt waarde toegevoegd. Doelstelling is om de collectie als geheel te gemakkelijk te kunnen herkennen en doorzoeken.

Een collectie wordt in het algemeen samengesteld door een groep. Dit kan een groep zijn die behoort tot één instelling maar het kan ook een samenwerkingsverband van meerdere instellingen zijn zoals een vakcommunity. De leden van de groep die de collectie vormgeeft kunnen verschillende rollen hebben: denk aan contentontwikkelaars, gebruikers, informatiespecialisten.

In deze guideline bespreken we wat erbij komt kijken als je een collectie wilt opzetten. De guideline is bedoeld voor vakcommunities maar ook voor docenten, informatiespecialisten, onderwijsondersteuners, studenten en anderen die een collectie aan open leer materiaal willen opbouwen.

Wil je meer weten over opbouwen van een vakcommunity, lees dan eerst [het stappenplan vakcommunity open leer materialen](#).

Inhoud

Deze guideline bevat de volgende stappen:

- Stap 1. Draagvlak creëren
- Stap 2. Uitgangspunten voor de collectie vaststellen
- Stap 3. Procedure kwaliteitscontrole opstellen
- Stap 4. Open leer materialen voor de collectie verzamelen en delen
- Stap 5. Je collectie vindbaar maken

In deze guideline wordt uitgegaan van open leer materiaal, SURFsharekit als standaard repository en Edusources als standaard zoekmachine.

Stap 1. Draagvlak creëren

Vóór een collectie (semi) open leer materiaal kan worden opgezet is draagvlak essentieel. Het creëren van draagvlak begint ruim voor de start van de collectievorming. Maak de ideeën kenbaar, praat met mensen over de collectie, vraag advies aan collega's, betrek anderen bij de besluitvorming en ga op die manier op zoek naar gelijkgestemden. Op die manier komt de aankondiging dat gestart gaat worden met een collectie niet als een verrassing en heb je een veel grotere kans op een positieve ontvangst.

Guideline – Een collectie open leermateriaal opbouwen

Collectievorming is een teaminspanning, niet alleen bij het verzamelen van het materiaal maar zeker ook in het onderhouden en actueel houden van de collectie. Door vooraf al draagvlak te creëren heb je al een groepje mensen verzameld waaruit je kunt punten bij het opzetten van je team. Meer over het opzetten van een team vind je in het [Stappenplan vakcommunity](#)

Stap 2. Uitgangspunten voor de collectie vaststellen

Voor kan worden gestart met het vormen van een collectie dienen de uitgangspunten en kaders te worden bepaald.

- Stel vast wat het doel en de kaders van de collectie zijn.
- Stel vast hoe het materiaal tot stand komt. Zelf ontwikkeld of ook materiaal van derden?
- Stel vast wat de kwaliteitscriteria voor de collectie zijn.
- Stel vast hoe het materiaal kan worden ingedeeld en wat de verbindende kenmerken van de collectie zijn.

Doel en kaders van de collectie

Wat is het doel van de collectie en waaruit gaat de collectie bestaan? Dit kan bijvoorbeeld zijn om via open leermaterialen een specifiek deel van het curriculum vullen van of om materiaal te verzamelen rond een bepaald vak. Een ander aspect kan bijvoorbeeld het type materiaal zijn zoals open tekstboeken of video's. In alle gevallen zal één van de doelen in ieder geval het stimuleren van hergebruik zijn. Daarbij is het van belang af te stemmen wie het materiaal gaat hergebruiken. Staat het open ter beschikking van iedereen of is er sprake van semi-open delen waarbij het materiaal bijvoorbeeld is voorbehouden aan deelnemende instellingen? Daarnaast kan de collectie een levensduur hebben. Is het de bedoeling dat de collectie wordt opgezet en vervolgens voortdurend wordt onderhouden en doorontwikkeld? Of heeft de collectie een eindige levensduur? Het is van belang de doelen en kaders samen helder te bepalen zodat de scope van de collectie duidelijk wordt.

Tot stand komen materiaal

Collecties kunnen op verschillende manieren tot stand komen. Mogelijk is door de instelling, de community of het project reeds leermateriaal ontwikkeld dat een plek moet gaan vinden binnen de collectie. Maar het is ook mogelijk dat nog gestart moet worden met het ontwikkelen van materiaal. In dat geval zal de collectie klein starten en nog moeten groeien. Daarnaast dient te worden besloten of het materiaal binnen de collectie ontwikkeld dient te zijn binnen de groep, of dat ook open leermateriaal uit externe bronnen onderdeel van de collectie kan worden.

Kwaliteitscriteria

Denk na over de kwaliteitseisen waaraan het leermateriaal in de collectie moet voldoen. Goede kwaliteitscriteria ondersteunen ontwikkelaars en samenstellers van de collectie en geven gebruikers van het leermateriaal vertrouwen.

Kwaliteit kan verschillende aspecten kennen zoals de vaktechnische inhoud van het materiaal, de actualiteit, de vorm, de gebruikte techniek. Wil je meer weten over het opstellen van kwaliteitscriteria, lees dan het betreffende onderdeel van het [stappenplan kwaliteitsmodel ontwikkeling open leermaterialen](#).

Indeling van het materiaal en verbindende kenmerken

Bepaal hoe je de collectie wilt typeren en indelen. Welke kenmerken van het materiaal zijn van belang en ga je vastleggen? Wat zijn de verbindende kenmerken van je collectie? Het bepalen van de

Guideline – Een collectie open leer materiaal opbouwen

verbindende kenmerken ondersteunt het bepalen van de scope van de collectie; het goed typeren van het materiaal vergroot daarnaast de vindbaarheid.

Je kunt bij het vastleggen gebruikmaken van de mogelijkheden van SURFsharekit om het materiaal te metadateren. Metadata beschrijven de kenmerken van het leer materiaal. Het is o.a. mogelijk informatie vast te leggen over het instituut, de auteur, de licentie en het leer materiaal zelf.

Daarnaast kunnen een omschrijving van het materiaal en trefwoorden worden toegevoegd.

Zeer bruikbaar bij het omschrijven en indelen van je collectie is een vakvocabulaire. Een vakvocabulaire is een (instellingsoverstijgend) gedeeld jargon binnen een vakgebied of opleiding. De vakvocabulaire is gebaseerd op samenhangende vakvaardigheden of vaktermen.

Is er voor het vakgebied of competentie nog geen vakvocabulaire beschikbaar, dan is het mogelijk deze samen met SURF te ontwikkelen. Meer informatie vind je in het [stappenplan vakvocabulaire voor open leer materialen](#).

Stap 3. Procedure kwaliteitscontrole vaststellen

Naast het [kwaliteitsmodel](#) op zich is het ook van belang de processen uit te werken die ervoor moeten zorgen dat de kwaliteit van het leer materiaal geborgd blijft.

Stel vast **hoe** de kwaliteit van materialen zal worden vastgesteld. Doet de docent die het leer materiaal ontwikkelt of vindt dit zelf? Is controle binnen de eigen instelling maatgevend of is dit een taak van de (instellingsoverstijgende) community? Wordt een vorm van peer review opgezet? Worden personen aangesteld als kwaliteitscontroleur of is de kwaliteitscontrole de taak van alle communityleden?

Denk daarbij ook na over het **interval** waarna het materiaal opnieuw gecontroleerd wordt op kwaliteit. Leer materiaal kan verouderen, zowel voor wat betreft de inhoud als de techniek en daardoor minder bruikbaar worden.

Stap 4. Open leer materialen voor de collectie verzamelen en delen

Als duidelijk is of het materiaal ontwikkeld wordt, gezocht in reeds bestaand materiaal of een combinatie van beiden, bekend is wat de gedeelde kenmerken van de collectie zijn en de kwaliteitscriteria waaraan het materiaal moet voldoen, dan kan de opbouw van de collectie beginnen.

Ontwikkelen van open leer materialen

Het is mogelijk dat de collectie gevormd wordt uit reeds ontwikkelde materialen. Deze leer materialen worden vervolgens opgenomen in SURFsharekit en, na een check op auteursrecht en de opgestelde kwaliteitscriteria (semi) open gepubliceerd. Zie voor meer informatie [stappenplan zelf leer materialen ontwikkelen en delen](#).

Als ervoor gekozen is zelf open leer materialen te ontwikkelen zijn er (naast de inhoud, kwaliteitscriteria en auteursrechten) veel aspecten waaraan je moet denken, zoals het tool dat je gebruikt, het formaat en een opzet die past bij herbruikbaarheid.

Zie voor meer informatie: [kennismaking open leer materialen](#) en [stappenplan zelf leer materialen ontwikkelen en delen](#)

Guideline – Een collectie open leer materiaal opbouwen

Zoeken van open leer materialen

In edusources kun je gemakkelijk en snel zoeken. Via specifieke filters op onderwijsniveau, taal en type leer materiaal of door rechtstreeks zoektermen in te typen. Vervolgens kun je de zoekresultaten nog verder verfijnen, onder andere op onderwijsinstelling, onderwijsniveau, vakgebied en soort materiaal.

Naast Edusources zijn ook andere bronnen om leer materiaal te zoeken. Zie hiervoor [\(her\)gebruik van leer materialen](#).

Heb je geschikt materiaal gevonden dan kan dit via SURFsharekit worden voorzien van de overeengekomen metadata en vervolgens (semi) open worden gedeeld.

Delen en vindbaar maken van open leer materiaal in Edusources

De verzamelde en ontwikkelde materialen kunnen nu vindbaar gemaakt worden in Edusources. Er zijn verschillende manieren om te zorgen dat materiaal vindbaar wordt via Edusources. De bekendste manieren zijn:

- Via sommige instellingsrepositories.
Let op: controleer eerst of je instellingsrepository is aangesloten op Edusources. Is dat het geval, dan wordt open leer materiaal materiaal dat je in je instellingsrepository hebt opgenomen ook automatisch getoond via Edusources.
- Via invoer in SURFsharekit. Alle open leer materiaal dat wordt ingevoerd in SURFsharekit kan worden gepubliceerd in Edusources.

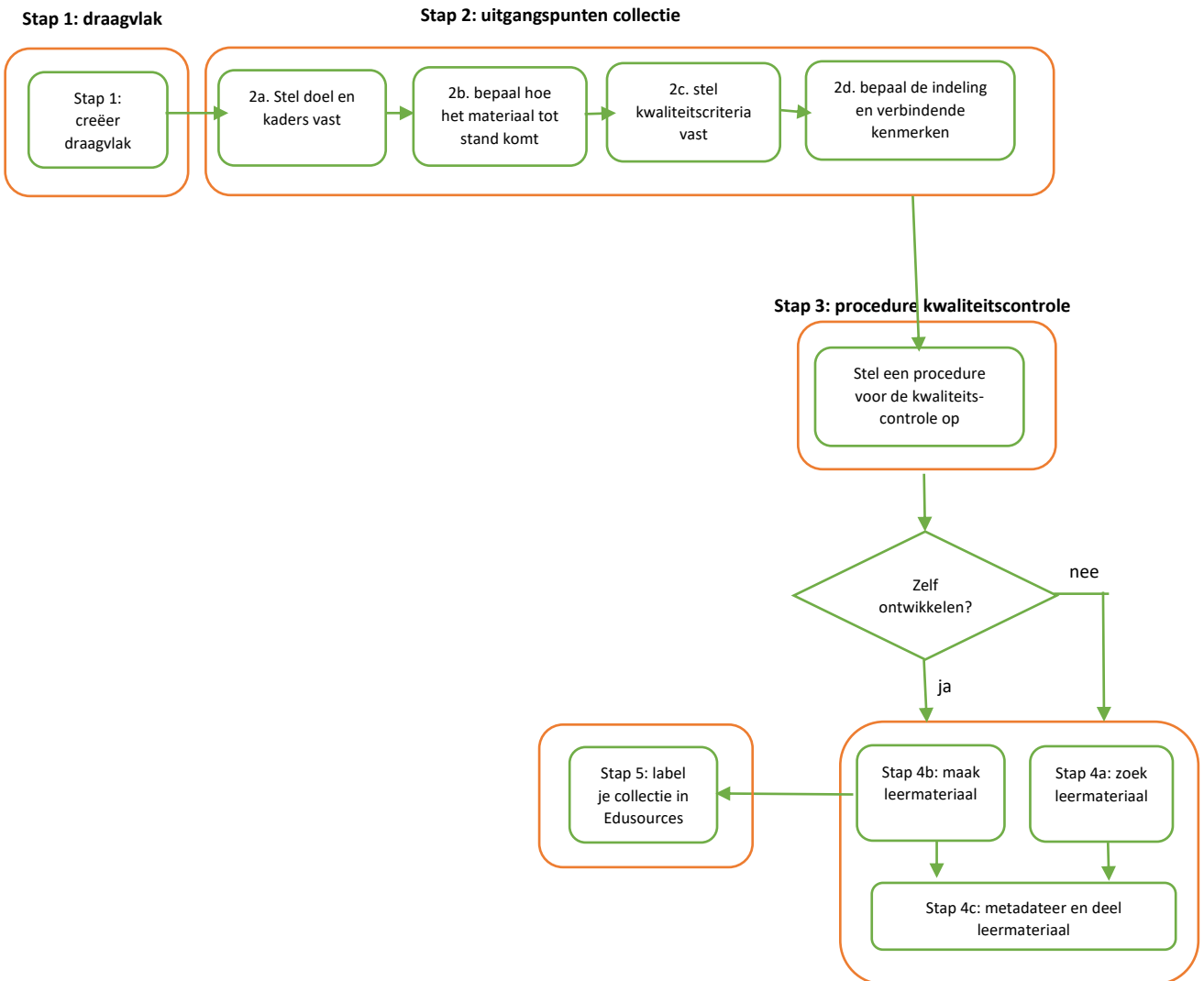
Om het leer materiaal zo goed mogelijk vindbaar te maken in Edusources, is het belangrijk dat het leer materiaal met de juiste metadata is opgeslagen. Metadata beschrijven de kenmerken van het leer materiaal. Ze geven onder andere informatie over de auteur, de licentie en het leer materiaal zelf. Het toevoegen van goede en volledige metadata vergroot de vindbaarheid van het materiaal. Metadateer je via SURFsharekit, dan is er een groeiend aantal zogenaamde vakvocabulary's beschikbaar. Meer informatie: [Stappenplan Vakvocabulary voor open leer materialen](#) en [stappenplan zelf leer materialen ontwikkelen en delen](#).

Stap 5. Je collectie vindbaar maken

Is je leer materiaal verzameld en/of ontwikkeld, gedeeld en vindbaar via Edusources dan is het materiaal op zich vindbaar. Maar het is daarnaast mogelijk om je materiaal als onderdeel van een collectie te kenmerken zodat je collectie als samenhangend geheel vindbaar wordt voor anderen.

Guideline – Een collectie open leer materiaal opbouwen

Labelen van materiaal voor de collectie

Is het open leer materiaal vindbaar via Edusources, dan kan het worden gelabeld als onderdeel van een collectie. Hierdoor ontstaat een 'etalage' waarin alle materiaal van de collectie zichtbaar is. Dit is alleen mogelijk wanneer hiervoor via SURF rechten zijn aangevraagd en verkregen. Er kan dan een zogenaamde community-pagina is aangemaakt waarbinnen één of meer collecties hun plek kunnen hebben. Op de community-pagina kan informatie worden geplaatst over de groep die de collectie of collecties heeft ingericht. Meer informatie: [handleiding communitypagina en collecties maken](#).